

คำวินิจฉัยของ นายผัน จันทรปาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๔

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง
อำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑
ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง
อำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๕ หรือไม่

ข้อเท็จจริง

ศาลจังหวัดนครราชสีมาคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เรื่องผิดสัญญาเบิกเงิน
เกินบัญชีและค้ำประกัน ระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ กับบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด
และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลย คดีหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน
๒๒๔,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘
เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ ต่อมา เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ โจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัด
นครราชสีมาว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์
ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย
พุทธศักราช ๒๕๕๓ จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ พร้อมกับตัดฟ้องโจทก์ว่า ก่อนฟ้องคดีนี้โจทก์
มิได้บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามฟ้องเป็นเวลา ๒ คราวติดต่อกัน และมีระยะเวลา
ห่างกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือน โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง และก่อนฟ้องคดีนี้ จำเลยทั้งสองถูกเจ้าหน้าที่รายอื่น
ฟ้องเป็นคดีล้มละลายต่อศาลนี้แล้ว การที่โจทก์ฟ้องเป็นคดีนี้จึงเป็นฟ้องซ้อน ขอให้ศาลพิพากษา
ยกฟ้องโจทก์

ศาลจังหวัดนครราชสีมาคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๐ เห็นว่า จำเลยที่ ๑
ยังมีได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลที่เป็นมูลฟ้องคดีนี้แก่โจทก์ ดังนั้น จำเลยที่ ๒ ในฐานะ

ผู้ค้าประกันของจำเลยที่ ๑ ในมูลหนี้ดังกล่าว จึงยังคงต้องรับผิดชอบโจทก์ ส่วนปัญหาว่า คำฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องช้อนหรือไม่ เห็นว่าตามคำให้การของจำเลยทั้งสองปรากฏว่า เจ้าหนี้รายอื่นเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายต่อศาลนี้ กรณีจึงมิใช่โจทก์ในคดีนี้เป็นโจทก์ฟ้องในคดีดังกล่าว คำฟ้องของโจทก์ในคดีนี้จึงไม่เป็นฟ้องช้อน และตราบไต่ที่จำเลยทั้งสองยังมีได้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด โจทก์คดีนี้ผู้เป็นเจ้าของหนี้คนหนึ่งยอมฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๕ นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งจนคดีถึงที่สุดแล้ว จำเลยที่ ๑ มิได้ชำระหนี้แก่โจทก์ และไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้โจทก์ได้ แม้โจทก์จะมีได้ทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ก่อนฟ้อง โจทก์ก็มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลายได้ จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒

จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายว่า (๑) ตามฟ้องของโจทก์และทางพิจารณาสืบพยานโจทก์ ว่าจำเลยทั้งสองเป็นหนี้โจทก์ เป็นเงิน ๕๖๑,๗๗๒.๗๗ บาท แต่จากงบดุลของจำเลยที่ ๑ มีเงินค่าหุ้นที่ยังมิได้เรียกจากผู้ถือหุ้นอีกเป็นจำนวน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น ทรัพย์สินของจำเลยที่ ๑ จึงมีมากกว่าจำนวนเงินที่เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษา กรณีจึงไม่มีเหตุที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด (๒) ตามทางพิจารณาที่ปรากฏในสำนวนพยานโจทก์รับว่า ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ หมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ นั้น โจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองตามขั้นตอนให้ครบถ้วนนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา คือวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ จนกระทั่งถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๐ จึงพ้นกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โจทก์จึงหมดสิทธิที่จะบังคับคดี เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองให้ล้มละลาย โดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าว จึงไม่มีมูลหนี้ใดที่โจทก์จะอ้างให้ศาลพิพากษาให้จำเลยทั้งสองล้มละลายได้อีก กรณีจึงไม่มีมูลหนี้อันมีจำนวนแน่นอน ซึ่งจะเป็เหตุให้ศาลพิพากษาให้จำเลยทั้งสองล้มละลายได้ (๓) ตามทางพิจารณาของศาล ตลอดจนพยานโจทก์ทุกปาก ต่างเบิกความในทำนองเดียวกันว่า โจทก์ไม่ได้ดำเนินการหรือมอบหมายให้ทนายความมีหนังสือทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่โจทก์ก่อนฟ้องคดีนี้ จึงเป็นกรณีที่โจทก์มิได้บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้แก่โจทก์เป็นเวลา ๒ คราวติดต่อกัน โดยมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน ดังนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง (๔) ตามข้อเท็จจริงที่ว่า จำเลยที่ ๑ มีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน นั้น มีพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่สืบพยานโจทก์เสร็จสิ้นแล้วตามบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมของจำเลยทั้งสอง ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ ซึ่งจำเลยทั้งสองไม่อาจอ้างต่อศาลได้ก่อนหน้านั้น หากศาลอนุญาตให้จำเลยทั้งสองระบุพยานเพิ่มเติมได้ตามบัญชีระบุพยานดังกล่าว พยานจำเลยทั้งสองสามารถยืนยันสนับสนุนข้อเท็จจริงของจำเลยทั้งสองได้ ว่าจำเลยทั้งสองมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน ซึ่งสามารถชำระหนี้ตามคำพิพากษา

ได้ครบถ้วน และ (๕) การพิจารณาคดีล้มละลาย น่าจะเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เพราะหากศาลพิพากษาโดยพลาดลงไป ทั้งๆ ที่จำเลยมีทรัพย์สินมากกว่าจำนวนที่เป็นหนี้แล้ว จะทำให้จำเลยมีสภาพตายทั้งเป็น เพราะไม่อาจดำเนินธุรกิจได้อีกต่อไป จึงขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษาแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น โดยให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยทั้งสอง

ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ มีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ (๑) ปัญหาว่าที่ศาลชั้นต้น ไม่อนุญาตให้จำเลยที่ ๑ ระบุบัญชีพยานเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ นั้น ชอบหรือไม่ เห็นว่า ตามคำร้องขอระบุพยานเพิ่มเติมของจำเลยดังกล่าว มีใจความว่าพยานหลักฐานที่ขอระบุพยานเพิ่มเติมจะเป็นการพิสูจน์ถึงทรัพย์สินของจำเลยที่ ๒ แต่คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องจำเลยที่ ๒ และคู่ความมิได้อุทธรณ์เกี่ยวกับจำเลยที่ ๒ กรณีจึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ จึงไม่รับวินิจฉัยให้ (๒) ปัญหาว่า จำเลยที่ ๑ ยังไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่ เห็นว่า ตามบัญชีงบดุล ปรากฏว่า บริษัทจำเลยที่ ๑ ขาดทุนมาโดยตลอด แม้จำเลยที่ ๑ จะยังมีสิทธิ เรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นที่ยังเรียกชำระไม่ครบถ้วน แต่จำเลยที่ ๑ นอกจากจะไม่เคยเรียกให้ผู้ถือหุ้นที่ยังเรียกชำระไม่ครบถ้วนแล้ว ยังมีมติไม่ให้เรียกจากผู้ถือหุ้นอีกด้วย ทั้งที่จำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์มานานและไม่เคยชำระหนี้แก่โจทก์เลย แสดงว่าจำเลยที่ ๑ ไม่เคยตั้งใจที่จะชำระหนี้แก่โจทก์โดยสุจริต ประกอบกับโจทก์นำสืบได้ดังที่ศาลชั้นต้นมีคำวินิจฉัยว่า จำเลยที่ ๑ มีหนี้สินล้นพ้นตัว หาใช่ยังมีทรัพย์สินพอชำระหนี้ไม่ (๓) ปัญหาว่า มูลหนี้ตามคำพิพากษาพ้นกำหนดเวลาในการบังคับคดี จนเป็นเหตุให้โจทก์ไม่อาจฟ้องจำเลยที่ ๑ เป็นคดีล้มละลาย หรือไม่ เห็นว่า ในคดีแพ่งตามคดีหมายเลขแดง ที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ของศาลชั้นต้นที่โจทก์นำมาเป็นมูลหนี้เพื่อฟ้องจำเลยที่ ๑ เป็นคดีล้มละลายนั้น ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ จึงครบกำหนดเวลาในการบังคับคดีครบ ๑๐ ปี ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๓๘ แต่โจทก์นำมูลหนี้ในคดีแพ่งดังกล่าวมาฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลาย เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ จึงยังไม่พ้นกำหนดเวลาในการบังคับคดี โจทก์ยอมฟ้องจำเลยทั้งสอง เป็นคดีนี้ได้ ส่วนโจทก์จะมีสิทธิยื่นขอรับชำระหนี้ได้หรือไม่ เป็นคนละส่วนกัน และ (๔) ปัญหาว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ จำเลยที่ ๑ อ้างว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะโจทก์มิได้บอกกล่าวทวงถาม แก่จำเลยที่ ๑ เป็นเวลา ๒ คราวติดต่อกัน โดยมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่า ๑ เดือน นั้น เห็นว่า ข้ออ้างของจำเลยที่ ๑ เป็นเพียงข้อสันนิษฐานประการหนึ่งว่า ลูกหนี้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘ (๕) หาใช่บทบังคับให้ต้องบอกกล่าว ทวงถามก่อนฟ้องไม่ เมื่อปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษา จำนวนกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๑ เป็นคดีล้มละลายได้ หาใช่ไม่มีอำนาจฟ้องไม่ ที่ศาลชั้นต้นพิพากษา มานั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ของจำเลยที่ ๑ ล้วนฟังไม่ขึ้นพิพากษายืน

จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ว่า เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ อันจะใช้บังคับในคดีนี้ เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษา ให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป แม้ว่าคดียังไม่ถึงที่สุด โดยลูกหนี้ (จำเลย) ได้อุทธรณ์คำสั่งศาลอยู่ก็ตาม อีกทั้งโดยเหตุผลของกฎหมายแล้ว ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือน บุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ซึ่งการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลย ในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง กรณี จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ซึ่งยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ดังกล่าว และคดีนี้ศาลยังมีคำพิพากษา เพราะการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดี ล้มละลาย ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเท่านั้น จึงขอให้ศาลรื้อการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องนี้ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เป็นบรรทัดฐานต่อไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกา เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ คัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑ ว่า (๑) การที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้บุคคลใดล้มละลายนั้น ย่อมกระทบถึงสิทธิ ความสามารถ สถานะ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ ดังนั้น ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่ง หรือคำพิพากษา พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ บัญญัติให้ศาลต้อง พิจารณาให้ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าพิจารณาได้ความจริงให้ศาลมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายให้ศาลยกฟ้อง จำเลยทั้งสองได้ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานะของจำเลยทั้งสองหรือของจำเลยคนใดคนหนึ่งว่า มีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน และมีความสามารถในการชำระหนี้แก่โจทก์ได้ อันเป็นการพิสูจน์ว่าจำเลย ทั้งสองไม่ได้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินถ้นพันตัว แต่ศาลชั้นต้นไม่รับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าว แล้วมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด จึงเป็นการไม่ให้โอกาสจำเลยที่ ๑ นำพยานเข้าสืบเพื่อ พิจารณาให้ได้ความจริงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ ซึ่งศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานไว้แล้ว ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๒๓/๒๕๓๘ (๒) ตามมบดุลของ

จำเลยที่ ๑ ที่ระบุว่า ขาดทุนมาตลอดนั้น มิได้หมายความว่า จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถชำระหนี้แก่โจทก์ได้อีกทั้งหากโจทก์จะบังคับจำเลยที่ ๑ ก็อาจกระทำได้โดยบังคับคดีใช้สิทธิเรียกร้องของจำเลยที่ ๑ เรียกให้ผู้ถือหุ้นนำเงินค่าหุ้นที่ค้างชำระมาชำระแก่จำเลยที่ ๑ แล้วโจทก์ก็ขอรับชำระหนี้จากเงินชำระค่าหุ้นดังกล่าวได้จนครบจำนวนหนี้ อีกทั้งมูลหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ ของศาลจังหวัดนครราชสีมา นั้น โจทก์จะบังคับเอากับจำเลยที่ ๒ เพียงคนเดียว หรือจะเลือกบังคับคดีกับจำเลยคนใดคนหนึ่งก็ได้อยู่แล้ว และปรากฏว่าจำเลยที่ ๒ มีทรัพย์สินอื่นอันโจทก์จะบังคับคดีได้พอ กับจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาได้อยู่แล้ว แต่โจทก์ก็ไม่ดำเนินการ กรณีจำเลยที่ ๑ จึงไม่ได้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๓) การบอกกล่าวให้จำเลยชำระหนี้ก่อนฟ้องล้มละลายนั้น เป็นวิธีการที่โจทก์จะใช้สิทธิฟ้องจำเลยให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งหากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวแล้ว จึงจะเข้าข้อสันนิษฐานว่าจำเลยไม่มีทรัพย์สินที่จะนำมาชำระหนี้แก่โจทก์ได้ ดังนั้น การบอกกล่าวจึงเป็นการตั้งสิทธิที่จะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องในคดีล้มละลาย ตรงกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่ประสงค์จะให้พิสูจน์ให้ได้ความจริงว่าจำเลยเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวจริง จึงได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๘ (๕) และเกี่ยวกับเรื่องอำนาจฟ้องนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ขอให้ศาลฎีกาพิจารณาประเด็นนี้ด้วย ดังนั้น จึงขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง โดยให้ยกฟ้องโจทก์หรือให้ศาลชั้นต้นรับบัญชีพยานเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๕ แล้วพิจารณาพิพากษาไปตามรูปความต่อไป

จำเลยที่ ๑ ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ว่า คดีนี้จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้อง เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เห็นว่า ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย จำเลยที่ ๑ น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองในอันที่จะจัดการอย่างใด ๆ ก็ได้ แต่การที่จำเลยที่ ๑ ถูกตัดสิทธิเช่นนี้ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรอกการพิจารณาไว้ แล้วส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ โดยคำร้องดังกล่าว ศาลมีคำสั่งให้สำเนาให้โจทก์แล้ว โจทก์ไม่ได้คัดค้าน จึงขอให้ศาลดำเนินการส่งคำร้องดังกล่าวตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลจังหวัดนครราชสีมา ในวันนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เห็นว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้แย้งว่า บทบัญญัติเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งตามมาตรา ๒๖๔ แห่งรัฐธรรมนูญ ระบุว่า เมื่อคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรอกการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงให้ส่งคำร้องศาลฎีกาไว้ก่อน และให้ส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาต่อไป

ข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก้คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้” และมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ ล. ๘/๒๕๕๐ มีคำร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก้คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ดังกล่าว รวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลยซึ่งเห็นว่า ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนโดยสมบูรณ์ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๕๘ เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เมื่อศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ข้อกฎหมาย

๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองชอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีได้ ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

มาตรา ๓๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) บัญญัติว่า “ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัตินี้ไปใช้บังคับกับกรณีต่างๆ ภายใต้งบร่างรัฐธรรมนูญนี้

(๑) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา ๒๕.....”

(๒) พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัย

พิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิของบุคคลผู้ถูกฟ้องล้มละลาย รวมทั้งการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิส่วนบุคคลล้มละลายที่อาจได้รับต่อไปภายภาคหน้า นอกจากกฎหมายล้มละลายจะเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีล้มละลายแล้ว หากต่อมาศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดย่อมมีผลเป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ถูกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น โดยผลของกฎหมาย และหากต่อมาผู้นั้นถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย กฎหมายล้มละลายก็ยังบัญญัติให้บุคคลนั้นยังคงมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของตนเพื่อแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หากผู้นั้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมายล้มละลายก็ได้กำหนดโทษทางอาญา ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลด้วย ดังนั้น กฎหมายล้มละลายจึงถือเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติในการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” และวรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย” และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ แล้ว เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินโดยทั่วไป ซึ่งมีข้อยกเว้นว่า การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายของกฎหมายล้มละลายแล้ว แม้จะยอมรับกันว่ากฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคลรวมทั้งจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ล้มละลายก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวแล้ว เห็นได้ว่าเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สาธารณชนเป็นหลักใหญ่ รวมทั้งเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งบุคคลทั่วไปด้วย จึงเป็นกฎหมายที่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

ความในมาตรา ๒๕ เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ซึ่งได้แก่ สิทธิและเสรีภาพตามหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น แต่มาตรา ๒๕ มีข้อยกเว้นว่า หากการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะก็สามารถกระทำได้ โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะดังกล่าวเท่านั้นและกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่นว่านี้ต้องเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วยตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง

เมื่อกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลที่ถูกฟ้องล้มละลาย แต่การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ เป็นกรณีที่บุคคลผู้ถูกจำกัดสิทธินั้น ถูกข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวจึงจะมีผลทำให้บุคคลนั้นถูกจำกัดสิทธิ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสาธารณชน และเพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไปก่อหนี้ได้อีก ดังนั้น เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายแล้ว จึงเห็นว่าแม้กฎหมายล้มละลายจะเป็นกฎหมายที่มีผลในทางจำกัดสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ ก็ตาม แต่กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายเฉพาะที่จำกัดสิทธิของบุคคลบางประเภทและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น มิใช่เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคลโดยทั่วไป จึงเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง

ความในวรรคสอง ของมาตรา ๒๕ ได้อธิบายความหมายของกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งว่า หมายถึง เป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีผลในการจำกัดสิทธิตามความในวรรคนี้ และการจำกัดสิทธิของกฎหมายล้มละลายมีผลบังคับแก่บุคคลผู้ถูกฟ้องล้มละลายทุกคน ไม่เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง นอกจากนั้นหลักการของกฎหมายล้มละลายยังบัญญัติให้ความคุ้มครองในเรื่องการเฉลี่ยทรัพย์เพื่อแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ตามสัดส่วนเสมอกันทุกคนมิใช่เฉพาะแก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งเท่านั้น ทั้งที่ยังมีบทคุ้มครองลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบหนี้ที่อาจยื่นขอรับชำระหนี้ได้ภายในกำหนดเวลาแต่เจ้าหนี้มิได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ ซึ่งมีผลทำให้เจ้าหนี้ที่มีคำขอรับชำระหนี้ไว้หมดสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ด้วย และที่กฎหมายล้มละลายไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคสอง นั้น เนื่องจาก

กฎหมายล้มละลายได้ตราขึ้นก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ใช้บังคับ
จึงเข้าตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) ที่มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕
วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ
เรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายผัน จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ